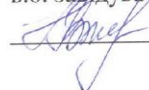

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти
протокол № 8 від 27 січня 2021 р.

в.о. завідувача кафедри

 (Наталія ВОРОПАЙ)

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

ВК 6

ФРЕБЕЛЬПЕДАГОГІКА

Освітня програма «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Херсон 2021

Назва освітньої компоненти	БК 6. Фребельпедагогіка
Викладач (і)	Анісімова Олена Едуардівна
Посилання на сайт	Web-мультимедіа енциклопедія «Дари Фрідріха Фребеля» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://froebel.kspu.edu/
Контактний тел.	
E-mail викладача:	anisimova_7@ukr.net
Графік консультацій	

Анотація до курсу. Актуальність курсу полягає в теоретичному та практичному осмисленні творчої спадщини видатного педагога Фрідріха Фребеля – засновника дитячого садка як суспільного виховного закладу. Його педагогічні ідеї та методичні рекомендації щодо виховання та навчання дітей дошкільного віку заслуговують на детальне вивчення та критичне переосмислення.

Цей курс сприяє розширенню педагогічного світогляду здобувачів СВО «Бакалавр», допомагає виробленню творчого, критичного ставлення до педагогічної спадщини минулого. Майбутні вихователі ЗДО, засвоївши курс, усвідомлять розвиток теорії і практики виховання та освіти, закономірності розвитку освіти і педагогічних ідей в світі та в Україні.

Мета та цілі курсу. Мета навчальної дисципліни: озброїти майбутніх вихователів ЗДО науковими знаннями щодо організації освітнього процесу в сучасному ЗДО на основі педагогічних ідей Ф.Фребеля, познайомити їх із категоріальними, змістовими та структурними характеристиками педагогіки німецького вченого.

Завдання навчальної дисципліни:

- засвоєння теоретичних засад організації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти на основі педагогічної концепції Ф.Фребеля; історичного розвитку фребелівського педагогічного руху в Україні;
- розвиток здатності до аналізу особливостей упровадження педагогічних ідей Ф.Фребеля в практику роботи сучасного дошкільного закладу.
- формування мотивації до здійснення організованого і цілеспрямованого навчання й виховання дітей дошкільного віку в умовах побудови освітнього процесу в ЗДО на засадах педагогіки Ф.Фребеля.

Компетентності та програмні результати навчання.

Інтегральна компетентність	Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-5. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання дітей дошкільного віку; чинним нормативним забезпеченням дошкільної освіти.
Фахові компетентності (ФК)	ФК-2. Здатність до формування у дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості (Я дитини і його місце в довкіллі). ФК-9. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Розуміти і визначати соціально-культурні передумови дошкільної освіти (педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби); знаходити типові ознаки і специфіку процесів виховання, навчання, освіти і розвитку дітей у ранньому і дошкільному віці.
ПРН 4	Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання у розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку. Обирати і застосовувати алгоритм професійних дій для організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах ЗДО і сім'ї.
ПРН 6	Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний освітній процес ЗДО.
ПРН 10	Добирати оптимальні методи та ефективні форми і різноманітні засоби педагогічного впливу на дітей у процесі їхнього виховання, навчання і розвитку та в конкретних ситуаціях суб'єкт-суб'єктної взаємодії вихователя з дітьми.

1. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Кількість годин	II сем. – 16 год.	II сем. – 14 год.	II сем. – 60 год.

2. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
2020-2021	VIII	Дошкільна освіта	IV	Вибіркова компонента освітньої програми

3. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Технічне оснащення освітнього процесу є достатнім для проведення аудиторних занять згідно з програмою. У розпорядженні науково-педагогічних працівників навчальні аудиторії, обладнані SMART дошками та технічними демонстраційними засобами наочності (проектори, екрани, телевізори), що дозволяють широко використовувати інтерактивні та мультимедійні засоби навчання.

Програмне забезпечення: <https://froebel.kspu.edu/>

Освітній процес забезпечено навчальною, методичною та науковою літературою на паперових та електронних носіях.

4. Політика курсу

Для успішного складання підсумкового контролю з дисципліни вимагається очне або дистанційне відвідування всіх лекційних і практичних занять. Пропущені заняття (лікарняні, мобільність тощо) й невиконані завдання повинні бути відпрацьовані та надані викладачу в день консультації.

Щодо правил поведінки на заняттях: активна участь учасників освітнього процесу в обговоренні тем вивчення, диспутах тощо, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення телефонів.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Не дотримання академічної доброчесності стане причиною стягнень, за що можуть відніматися бали.

5. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 10)	Завдання	Максимальна кількість балів
Модуль 1. Педагогічна концепція Ф. Фребеля					
	Тема 1. Життєвий шлях Ф.Фребеля (лк - 2 год., практ. – 2 год.) План лекції № 1 1. Вступ. Завдання спецкурсу «Фребельпедагогіка». 2. Дитинство юність Ф. Фребеля, вплив на подальше життя.	Лекція, практичне	1, 11, 13	Практичні завдання: Скласти хронологічну таблицю основних подій життя Ф. Фребеля та перелік навчальних закладів, в яких отримував освіту майбутній педагог, використовуючи матеріал Хрестоматії («Очерк жизни Фридриха Фрѐбеля, основателя	10 балів

	<p>3. Роки пошуків: навчання, трудова діяльність.</p> <p>4. Діяльність щодо відкриття дитячих закладів.</p> <p>5. Підготовка «садівниць». Організація навчальних закладів.</p>			<p>детских садов»), стор.84</p> <p>Підготуватися до дискусії «Чи може людина, позбавлена материнської любові, батьківської уваги та яка не мала власних дітей, розробити педагогічну систему виховання?»</p>	
	<p>Тема 1. Життєвий шлях Ф.Фребеля (самост. – 10 год.)</p> <p>Питання для самостійного опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення родини у житті Ф.Фребеля. 2. Друзі та соратники видатного педагога. 3. Наукові праці, створені Фребелем у співавторстві. <p>Підготувати розгорнутий план-конспект відповідей на запитання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 	Самостійна робота	3, 11	Представити реферати або мультимедійні презентації з теми «Життєвий шлях Ф.Фребеля».	5 балів
	<p>Тема 2. Термінологічне поле фребельпедагогіки (лк - 4 год., практик. – 2 год.)</p> <p>План лекції № 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеї Ф.Фребеля щодо важливості суспільного дошкільного виховання. 2. Фребелівські закони виховання людини. 3. Погляди педагога про вроджені інстинкти дитини. 4. Індивідуальний підхід до дитини у поглядах Фрідріха Фребеля. 	Лекція, практичне	6, 7, 11, 13	<p>Питання для обговорення:</p> <p>Основні принципи педагогічної системи Ф.Фребеля.</p> <p>Вікова періодизація життя дитини.</p> <p>Положення про вроджені інстинкти, які визначають розвиток дитини.</p> <p>Діяльність Ф. Фребеля щодо організації суспільних закладів для дітей.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>Порівняйте педагогічні погляди І.Г.Песталоцці, Я.А.Коменського та</p>	10 балів

	<p style="text-align: center;">План лекції № 3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принцип природовідповідності у вихованні дітей у концепції Ф.Фребеля. 2. Підготовка спеціалістів для роботи з дітьми в контексті фребельпедагогіки. 3. Науково-педагогічна діяльність Фрідріха Фребеля у педагогізації батьків дітей дошкільного віку. 4. Ідеї про гармонійний розвиток дитини. 			<p>Ф.Фребеля. Що спільного та чим різняться ідеї педагогів? Як представлена педагогічна теорія Ф.Фребеля у книзі Бобровської С.Л. «Сущность системы Фребеля и ее применение в некоторых детских садах Германии» (хрестоматія «Фребельпедагогіка», стор. 101). Складіть цитатний план першоджерела. Опрацювати IV розділ книги «Метода виховання та освіти Фрідріха Фребеля» (хрестоматія «Фребельпедагогіка», стор. 149), в якому розкриваються основні інстинкти дитини, найважливіші види діяльності дитини. Підготуйтеся до виступу із теми «Чому Ф.Фребель назвав заклад для дітей дитячим садом?»</p>	
	<p>Тема 2. Термінологічне поле фребельпедагогіки (самост. – 10 год.)</p> <p>Питання для самостійного опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософські основи педагогічної системи Ф. Фребеля. 2. Дитячий садок, його значення та особливості організації педагогічного процесу в ньому. 	Самостійна робота	1, 7, 11, 13	Форма контролю: самостійна письмова робота	5 балів

	<p>Тема 3. Феномен фребелівського педагогічного руху в Україні (лк - 2 год., практ. – 2 год.)</p> <p>План лекції № 4</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зародження фребелівського педагогічного руху в Україні. 2. Київський фребелівський педагогічний інститут – центр науково-педагогічного комплексу. 3. Погляди С.Русової, Н.Лубенець, К.Ушинського на педагогічні ідеї Ф.Фребеля. 4.Творча спадщина Ф. Фребеля в освітньому просторі Херсонського державного університету. Діяльність Освітнього центру Ф. Фребеля 	Лекція, практичне	2, 5, 13	<p>Питання для обговорення:</p> <p>Зародження фребелівського руху в Україні.</p> <p>Діяльність Київського фребелівського педагогічного інституту в підготовці фахівців.</p> <p>Аналіз поглядів на педагогічні ідеї Фребеля українських вчених С.Русової, Н.Лубенець, К.Ушинського.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>Розкрийте місце Фребелівського жіночого педагогічного інституту у підготовці дошкільних педагогів на початку ХХ ст.</p> <p>За матеріалами статей «Вища освіта педагогів довкілля: початок становлення в Україні», докт. пед. наук, професора НПУ імені М. Драгоманова З. Борисової (<i>журнал «Дошкільне виховання», 2007, № 3</i>) та «Київські педагогічні товариства: 105-та річниця з часу заснування», канд. пед. наук, доцента кафедри дошкільної освіти Бердянського педагогічного університету І. Улюкаєвої (<i>журнал «Дошкільне виховання», 2012, № 2</i>).</p> <p>Підготувати мультимедійну презентацію або реферат «Педагогічна спадщина Ф. Фребеля очима педагогів-послідовників».</p>	10 балів
--	---	-------------------	----------	--	----------

	<p>Тема 2. Феномен фребелівського педагогічного руху в Україні (самост. – 10 год.)</p> <p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Перші українські національні дитячі садки. 2. Діяльність фребелівських громадських організацій в Росії та на Україні. 3. Українські педагоги – послідовники педагогічних ідей Ф.Фребеля. 	Самостійна робота	2, 3, 5	Самостійна письмова робота з 1 питання. Підготуйте реферати з тем «Діяльність київських педагогічних товариств», «Значення періодичних видань з дошкільного виховання на поч. ХХ ст.», «По сторінках журналу «Дитячий садок» (1866-1868 роки)»	5 балів
Модуль 2. Методика застосування педагогіки Ф.Фребеля освітньому процесі сучасного ЗДО					
	<p>Тема 4. Фребелівська теорія гри (лк - 4 год., практ. – 4 год.)</p> <p>План лекції № 5</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення гри у розвитку дитини. 2. Фребелівська система «дарів для дитячих ігор». 3. Методика роботи з «дарами для дитячих ігор» 4. Розвиток логіко-математичних здібностей у процесі ігрової діяльності. 	Лекція, практичне	4, 8, 10, 13	<p>Питання для обговорення:</p> <p>Погляди Ф.Фребеля щодо значення гри у житті дитини.</p> <p>Дидактичні матеріали для роботи з дітьми.</p> <p>Фребелівські «дарунки для дитячих ігор». Алгоритм роботи з дітьми.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>Випишіть цитати із праці «Виховання людини», що розкривають фребелівське бачення ігрової діяльності дітей.</p> <p>Завдання 1. Описати кожний «дар»; з яких предметів він складається.</p>	20 балів

**Модуль 1:
45 балів**

	<p align="center">Лекція № 6</p> <p align="center">План</p> <p>1. Мовний супровід дитячих ігрових занять.</p> <p>2. Можливості використання дитячих рухливих ігор із співами у поглядах Ф.Фребеля.</p> <p>3. Організації ігрової діяльності в умовах дошкільного навчального закладу.</p> <p>4. Практичний досвід дитячих садків Німеччини.</p>			<p>Завдання 2. Заповнити таблицю.</p> <table border="1" data-bbox="1339 204 1921 284"> <tr> <td align="center">«Дари»</td> </tr> <tr> <td> </td> </tr> </table> <p>Завдання 3. Які види діяльності Ф.Фребель запропонував з 3, 4, 5, 6 «дарами»?</p> <p><i>Практичне виконання дидактичних ігор з «дарами». Презентація студентами матеріалів портфоліо.</i></p>	«Дари»		
«Дари»							
	<p>Тема 4. Фребелівська теорія гри (самост. – 10 год.)</p> <p align="center">Питання для опрацювання:</p> <p>1. Презентація дидактичних посібників Ф.Фребеля, їх порівняльна характеристика.</p> <p>2. Аналіз логіки роботи з дидактичними посібниками і матеріалами Ф. Фребеля на основі ознайомлення з матеріалами, представленими в таблицях № 1 і № 2.</p> <p>3. Підготовка тез до статті «Шість заборонених дарів Фребеля» Ольги Коваленко, «Освіта України», листопад 2012 р.</p>	Самостійна робота	4, 9, 12	<p align="center">Практичні завдання:</p> <p>Письмово відповісти на запитання «Види дитячих ігор, запропонованих Ф.Фребелем», «Іграшки, запропоновані Ф.Фребелем у роботі з дітьми».</p> <p>2. Заповнити таблиці № 1, №2.</p>	5 бали		

	<p>Тема 5. Ф. Фребель про творчий розвиток дитини (лк - 2 год., практ. – 2 год.)</p> <p style="text-align: center;">Лекція № 7 План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фребелівські ідеї щодо інстинктів дитини. 2. Місце ручної праці у педагогічній системі Ф. Фребеля. 3. Образотворча діяльність у поглядах Фребеля. 4. Фребелівські матеріали для ручної праці. 	Лекція, практичне	8, 9, 10, 11	<p>Питання для обговорення: Погляди педагога на дитячу художню творчість. Матеріали, які запропонував Ф.Фребель для ручної праці. Методика «паперового плетіння».</p> <p>Практичні завдання: Наведіть вислови Ф. Фребеля про творчий розвиток дитини. Зробити відповідні записи цитат із книг «Виховання людини», «Дитячий сад». Які матеріали для художньої праці запропонував Ф.Фребель, як пояснив користь у їх використанні? Чи згодні ви з думкою Ф.Фребеля «Те, що людина намагається зобразити, вона починає розуміти». Свою відповідь обґрунтуйте у міні-творі. На основі вивчення літературного джерела «Дитячий сад» Ф.Фребеля доберіть аргументи на підтвердження необхідності й важливості використання природних матеріалів під час розвитку творчих здібностей дитини. Свої відповіді підтвердіть цитатами. Яку методику складання із паперу та зображувальної діяльності запропонував у роботі з дітьми Ф. Фребель? Обґрунтуйте своє розуміння мовного супроводу під час художньої діяльності дітей. Підготуйте схему покрокових дій дитини</p>	10 балів
--	--	-------------------	--------------	--	----------

				під час роботи з папером. Складіть конспект заняття, на якому буде використана фребелівська методика розвитку творчих здібностей у дітей.	
	<p>Тема 5. Ф. Фребель про творчий розвиток дитини (самост. – 10 год.)</p> <p>Питання для самостійного опрацювання:</p> <p>1.Сутність ідеї Ф.Фребеля щодо інстинкту творчості, який слід враховувати у роботі з дітьми дошкільного віку.</p> <p>2.Врахування вікових особливостей під час художньої праці у контексті фребельпедагогіки.</p> <p>3. Вимоги до облаштування дитячого садку, висловлені Ф.Фребелем у напрямку організації художньої діяльності (за матеріалами хрестоматії «Фребельпедагогіка».</p>	Самостійна робота	8, 11	<p>Практичні завдання:</p> <p>Скласти розгорнутий план відповіді на 1 питання. Письмово висловіть власну думку щодо тези «Методика Ф.Фребеля є ніщо інше, як винахід освітньої праці або освіти через працю».</p>	5 балів
	<p>Тема 6. Ознайомлення із навколишнім світом через працю в природі (лк - 2 год., практ. – 2 год.)</p> <p>План лекції № 8</p> <p>1.Філософські погляди Фребеля на природу та навколишній світ.</p> <p>2.Використання ідей Ф. Фребеля в сучасній методиці ознайомлення дітей з</p>	Лекція, практичне	5, 11, 13	<p>Питання для обговорення:</p> <p>Філософські погляди Фребеля на природу та навколишній світ.</p> <p>Проведення свят та розваг на природі, використовуючи ідеї Ф. Фребеля.</p> <p>Участь дітей у трудовій діяльності батьків у контексті фребельпедагогіки.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>1. Запишіть вимоги до облаштування</p>	10 балів

	<p>природою.</p> <p>3.Облаштування квітників та городів та організація праці на них.</p> <p>4.Методичні рекомендації щодо облаштування ділянки дошкільного навчального закладу за часів Ф. Фребеля та сучасності. Порівняльний аналіз методики праці в природі.</p>			<p>дитячих городів та квітників, висловлені Ф.Фребелем у розділі XVIII «Сади дітей у дитячих садах» книги «Дитячий сад» (хрестоматія «Фребельпедагогіка», стор. 49)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Яке тлумачення процесу праці дає Ф.Фребель, коли проголошує «Привчати дітей якомога раніше до виконання їх обов'язків через трудові дії у природі – ось справжнє виховання моральності». Підготуйтеся до обґрунтування своєї думки. 2. Розробити алгоритм дій вихователя щодо ознайомлення дітей із рослинами, які висаджуються на городі або квітнику. Представити свої дії у рольовій грі. 3. Скласти та представити сценарій свята, пов'язаного із діями дітей під час праці у природі (наприклад, «Свято посаженого зернятка», «Моя квітка», «Збираємо наш урожай», «Наші солодкі ягоди» тощо) 4. Використовуючи матеріали хрестоматії «Фребельпедагогіка»: «Паппенгейм Г. Дитя и мир. 24 темы, разработанные для детских садов и школы Гертрудой Паппенгейм и другими садовницами», «Поворинская В. Детский сад и огород» розробити розгорнутий план екскурсії у 	
--	---	--	--	---	--

				природу (для старшого дошкільного віку).	
	<p>Тема 5. Ознайомлення із навколишнім світом через працю в природі (сам ост. – 10 год.)</p> <p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив природи на становлення особистості Ф. Фребеля. 2. Аналіз поглядів педагога на роль природи у вихованні дитини. 3. Порівняльний аналіз методики праці в природі – сучасний та за часів Фребеля. 	Самостійна робота	10, 11	<p>Практичні завдання:</p> <p>Законспектувати матеріали книги «Дитячий садок» Ф.Фребеля, присвячені облаштуванню садів та городів та праці дітей у них.</p> <p>2.Написати міні-твір на тему «Природа виховує, навчає, розвиває».</p> <p>3. Підготувати мультимедійну презентацію із представленням варіантів облаштування квітників та городів в умовах дошкільного навчального закладу.</p>	5 балів
					Модуль 2: 55 балів
					Всього 100 балів

9. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1. Педагогічна концепція Ф. Фребеля

Максимальна кількість балів за цей модуль – 45 балів:

Усна відповідь і виконання практичних завдань – 3 практичних заняття по 10 балів = 30 балів

Виконання завдань модулю самостійної роботи – 3 теми по 5 балів = 15 балів

Модуль 2. Методика застосування педагогіки Ф.Фребеля освітньому процесі сучасного ЗДО

Максимальна кількість балів за цей модуль – 55 балів:

Усна відповідь і виконання практичних завдань – 4 практичних заняття по 10 балів = 40 балів

Виконання завдань модулю самостійної роботи – 3 теми по 5 балів = 15 балів
Всього залікова оцінка – максимально 45+55=100 балів

10. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основна література

1. Борисова З. Фрідріх Фребель – засновник ідеї дитячого садка: (220 років від дня народження та 150 років від дня смерті) // Дошк. виховання. – 2002. – № 12. – С. 5-7.
2. Дем'яненко Н.М., Прудченко І.І. Історія вищої жіночої освіти в Україні: Київський Фребелівський педагогічний інститут (1907 – 1920 рр.): Монографія. – К.: Видавець Л. Галіцина, 2005. – 492 с.
3. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наукових праць / Укладач Машовець М.А. - Випуск 8. - К.: НПУ ім, М.П.Драгоманова, 2007. - 250 с.
4. Ніколенко Д. Дарунки Фрідріха Фребеля // Дошкільне виховання. - №9. – 1991. – С. 10-12.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т.І.Поніманська. 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с. - (серія «Альма-матер»).
6. Петухова Л.Є., Анісімова О.Е. Фребельпедагогіка як сучасний напрям інноваційної професійної освіти. Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти: збірник наукових доповідей / за загальною редакцією д.п.н., доцента кафедри теорії та методики дошкільної освіти Ю. А. Руденко. – Одеса: Бондаренко М.О. 2019. - С. 234-237
7. Петухова Л.Є., Анісімова О.Е. Основні ідеї педагогічної системи Фрідріха Фребеля. Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка. – К.: РА “Освіта України”, 2019. - 1 (89). – С.57-65

Додаткова література

8. Фребель Ф. «Будем жить для своих детей» / Ф.Фребель / сост., предисл. Л.М.Волобуева. – М.: Изд.дом «Карпуз», 2001. – 288 с.
9. Фребель Ф. Воспитание человека / Мчедлидзе Н.Б. и др, История дошкольной и зарубежной педагогики. - М.; Просвещение, 1974. - 464 с.
10. Фребель Ф. Дитячий садок: Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки / За заг. ред. З.Н.Борисової. - К.: Вища шк. 2004. - 511 с.
11. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навч посібн. / від упорядників, вступні нариси та упорядкув. З.Н. Борисової – К.: Вища школа, 2004. – 511 с.
12. «Шість заборонених дарів Фребеля» Ольги Коваленко, «Освіта України», листопад 2012 р.

INTERNET – ресурси

13. Web-мультимедіа енциклопедія «Дари Фрідріха Фребеля» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://froebel.kspu.edu/>